

Prežihov Voranc: Samorastniki

O avtorju:

Njegovo pravo ime je bilo Lovrenc Kuhar, rodil se je v Kotljah na Koroškem leta 1893 (umrl l. 1950). Njegova spodbuda za pisanje je bila Zofka Kveder, urednica takratnega Domačega prijatelja. Uporabljal je različne psevdonime. Prva njegovih petih knjig je bila Povesti, nato Sodobnost, Samorastniki (knjiga), roman Požganica ter vojni roman Doberdob.

Letnica izida novele Samorastniki:

1937 v zbirki Sodobnost

Zvrst: nekaj med povestjo in socialno novelo, daljša pripoved

Literarno obdobje: Književnost med obema vojnama

Literarna smer: Socialni realizem

Ideja za nastanek: pripoved svoje matere (tej pove njen ded) – realne osnove

Izraz samorastniki: Vorančeva ideja (to so ljudje, ki se oblikujejo sami)

Problematika novele: koroška problematika malega človeka

Zgradba: dvojna - okvirni del (statična) in vložena pripoved (dramatična, hitro stopnjevanje, dramski zasuki)

- okvirni del: prihod do podrtije, sprehod, opazovanje ostankov imenitne graščine, na koncu govori o preteklosti, sedanjost, tip pripovedovalca je prvoosebni 1.dan

- vložena pripoved: pripoved Metine najmlajše hčerke Nane (njen sin je drvar), usmerjena v prihodnost, tip pripovedovalca je tretjeosebni (avktorialni, vsevedni) 19.stoletje (življenje Karničnikov in Hudabivnikov) ... več stoletij

- uvod: impresija narave, trdoživost Korošcev, napoved bitke, socialno opisovanje (kmečka kuga, propad kmetij), pisatelj in njegov prijatelj poznata grdo zgodbo

Imena:

- Karničnik (kar-nič-ni-k) ... povzorči propad samega sebe (podoben je Kantorju)

- Hudabeli ... preimenovanje v Hudabivnike (zlo); osrednja oseba je Meta, ki uniči Karničnika tako, da mu postane podobna po notranjosti – upor, neizprosnost, samozavest, ponos

Osebe:

- Meta ... protagonistka (nosilka pozitivnega, izjemnega materinstva)

- Karničnik ... trd, neizprosen, krut, človek brez čustev, enoumen

- Ožbej ... sin, raste ob čustveno hladni materi, neodločen, omahljiv, ženska moč/moška nemoč

- Metina mati ... stoji hčeri ob strani, ne upa se postaviti zase, a jo vseeno podpira, z njo razredno dozori

Dramski zasuki:

kaznovanje

- žganje prediva (1.otrok)
- bičanje (2.otrok)
- kamenjanje (na pokopališču) ... ženski del Karnic napada Meto, ona se ne zgane (moralna zmagovalka)
- Meta odide kot zmagovalka, saj ne omahne pred Karničnikom, povzorči propad Karnic --- otroci se ponemčijo, Karničnik sam uniči svoj rod zaradi sovraštva do revnejšega rodu

Dramatski trikotnik:

- *Zasnova* ... Meta, čudovito dekle, pride služiti na Karnice, je pridna delavka, očita ji ljubezen do Ožbeja (povzroči prepad med Meto in Karnicami --- proletarci in bogataši); opis Mete (popolnost) --- tudi revni ljudje so lahko lepi, drugih oseb ne opiše tako natančno
- *Zaplet* ... nosečnost kot 17-letno dekle, Karničnik ne dovoli razmerja, kaznovanje Mete (dekle so ljubusumna na njo) --- Karnice se ženijo samo zaradi posestva in bogastva, ne zaradi ljubezni
- *Vrh* ... Karničnik razdedni Ožbeja (peripetija, vojska), vrne se invalid (tudi duševni) in pijanec
- *Razplet* ... Ožbej postaja vedno hujši pijanec, župnikov korak (ime 4.sina --- prejšnji so stigmatizirani, označeni z imeni --- pomeni upor Karniškemu gospodarstvu in legitimnost ljubezenske zveze, Ožbejev pogreb (Karničniki ponudijo odpravnino, Meta jo zavrne --- moralna zmagovalka)
- *Razsnova* ... preživetje Hudabivnikov

Otroci: Gal, Gaber, Mohor, Ožbej, Vid, Burga, Primož, Til, Nana

Karnice:

Karničniki so bili botri Hudabivnikom; Karničnik s svojim obnašanjem uniči celo svojega sina (najprej ga pretepe do nezvesti, z besedami, s poizkusom ženitve, z razdednjenjem, ... drsenje njegove moči navzdol)

Razredni boji: proletarka Meta --- gruntar Karničnik (Metina zmaga)

Slogovni postopek:

- opisovanje
- pripovedovanje
- dialog
- orisovanje (narava)

Jezik:

- preprost, realističen
- ljudsko obarvan (ljudska števila (9,...), narečni izrazi (Metina drosa,...))
- starinski izrazi
- elementi pesniškega jezika (primere,...)
- slabšalni izrazi (pankrti,...)
- groteskni izrazi (izlegla,...)
- veliko paralelizmov
 - z izrazoslovjem približa okolje in zgodbo Karničarjevim koreninam.